

Władysław Miodunka (Kraków)

KONCEPCJA OGÓLNA PRZYGOTOWANIA DANYCH
DO NAUCZANIA OBCOKRAJOWCÓW GRAMATYKI
I SŁOWNICTWA JĘZYKA POLSKIEGO

W listopadzie 1979 r. na konferencji w Sztokholmie zwracałem uwagę na konieczność przeprowadzenia badań współczesnego języka polskiego z punktu widzenia potrzeb nauczania języka polskiego jako obcego¹. Badania językoznawstwa polonistycznego przyniosły w okresie powojennym wiele nowych i nowoczesnych ujęć struktury języka polskiego, ich autorzy nie odpowiedzieli jednakże na wszystkie pytania, jakie stawiają językoznawcy stosujący zastaną wiedzę do nauczania polszczyzny jako języka obcego. W tej sytuacji stało się oczywiste, że stworzenie systemu pomocy dydaktycznych do nauczania obcokrajowców naszego języka powinno się opierać nie na zestawieniach danych pochodzących z różnych okresów, otrzymanych na podstawie analizy każdorazowo innego materiału i przy zastosowaniu odmiennych metod, lecz na podstawie danych otrzymanych w wyniku analizy jednorodnego korpusu tekstów pochodzących z tego samego okresu, otrzymanych - co ważne - przy zastosowaniu spójnych metod, takich, które są użyteczne nie tylko w językoznawstwie czystym, lecz także w językoznawstwie stosowanym.

Grupa językoznawców z UJ podjęła się tego zadania, realizując prace prowadzone w dwu zespołach: zespole prof. Z. Ku-

¹ W. M i o d u n k a, Badania współczesnego języka polskiego z punktu widzenia potrzeb nauczania języka polskiego jako obcego. Stan i potrzeby, "Przegląd Polonijny" 1980, nr 3, s. 23-34.

rzowej, działającym w Instytucie Filologii Polskiej UJ i w zespole doc. W. Miodunki, działającym w Instytucie Badań Polonijnych UJ. Oba zespoły blisko z sobą współpracowały, jednakże celem pierwszego z nich było przeprowadzenie badań języka telewizji polskiej (rozumianego jako: 1) język mówiony sensu largo, 2) język opracowany), celem natomiast drugiego była analiza słownictwa tematycznego. Zespół prof. Z. Kurzowej miał dostarczyć danych dotyczących struktury współczesnej polszczyzny mówionej, tzn. jej słownictwa (częstego i rzadkiego), gramatyki (głównie fleksji), składni, frazeologii, a nawet stylistyki. Zespół drugi opracowywał słownictwo tematyczne, kontynuując badania rozpoczęte na gruncie języka polskiego przez W. Miodunkę².

W obu przypadkach zastosowano metodę badań frekwencyjnych zjawisk językowych, jakkolwiek odniesiono ją do dwóch różnych zbiorów materiału: 1) do realnie istniejących, nagranych tekstów telewizyjnych (związki *in praesentia*) i do 2) wyrazów pojawiających się w pamięci badanych osób (skojarzeń kierowanych, czyli "składników występujących w pamięciowym szeregu potencjalnym, a więc składników *in absentia*")³. Zdając sobie sprawę ze zmian, jakie zachodzą w obrębie badań statystycznych, i chcąc otrzymać dane dające się stosować w praktyce nauczania, w obu przypadkach wprowadzono wiele rozwiązań funkcjonalnych. Funkcjonalność rozumiano przy tym po prostu jako pytanie o to, w jaki sposób funkcjonują badane elementy w kodzie tak specyficznym, jak język mówiony.

W roku 1986 opracowanie danych w ramach drugiego programu zostało zakończone publikacją w UJ pracy Z. Cygal-Krupowej⁴, zespół zaś pierwszy dysponował wydrukami z komputera, które pozwalały na posługiwanie się danymi w celu przystosowania ich do potrzeb nauczania języka polskiego jako obcego. Ponadto

² W. M i o d u n k a, Teoria pól językowych. Społeczne i indywidualne ich uwarunkowania, "Zeszyty Naukowe UJ" 1980, nr 67.

³ M i o d u n k a, Badania..., s. 12.

⁴ Z. C y g a l - K r u p a, Słownictwo tematyczne języka polskiego. Zbiór wyrazów w układzie rangowym, alfabetycznym i tematycznym, UJ, Kraków 1986. Warto zauważyć iż rok wcześniej ukazała się wersja francuska tej pracy: *Etude thématique du vocabulaire fondamental de la langue polonaise*, Université de Lille III, Lille 1985.

członkowie tego zespołu przygotowali dwa tomy studiów⁵ i opublikowali wiele artykułów, które pozwalają na zapoznanie się z założeniami i częściowymi rezultatami ich pracy.

Takie zaawansowanie prac pozwoliło na realizację koncepcji opracowania danych naukowych, które przedstawiłem w artykule opublikowanym w "Przeglądzie Humanistycznym"⁶. Koncepcja ta przewidywała dwa etapy prac:

1) badanie ilościowe tekstów mówionych i skojarzeń kierowanych;

2) racjonalny wybór z list frekwencyjnych słownictwa częstego i tematycznego, w zależności od poziomu nauczania obcokrajowców (wybór ten miał także dotyczyć zjawisk gramatycznych, składniowych i stylistycznych).

Podczas gdy etap pierwszy zrealizowały dwa zespoły badawcze, etap drugi miał być realizowany przez komisję specjalistów powołaną przez Zespół Naukowo-Dydaktyczny ds. Nauczania Języka Polskiego jako Obcego, działający przy Ministerstwie Nauki i Szkolnictwa Wyższego pod kierunkiem prof. H. Rybickiej z Uniwersytetu Warszawskiego. Na moją prośbę zespół ten powołał w 1986 r. komisję specjalistów (zwaną także komisją ekspertów), w skład której weszli specjaliści w zakresie nauczania języka polskiego jako obcego oraz badacze współczesnej polszczyzny. Przewodnicząca Zespołu zadbała o to, by w skład Komisji weszli przedstawiciele najważniejszych ośrodków akademickich w kraju.

Ostatecznie komisja pracuje w następującym składzie: prof. Z. K u r z o w a (Instytut Filologii Polskiej UJ), prof. H. R y b i c k a (Zespół Naukowo-Dydaktyczny ds. Nauczania Języka Polskiego jako Obcego MNiSzW), doc. S. G a j d a (Instytut Filologii Polskiej WSP w Opolu), doc. S. G r a b i a s

⁵ Badania nad językiem telewizji polskiej. Studia metodologiczne i opisowe, red. Z. K u r z o w a, RiTv, Warszawa 1985. Kolejny tom stanowi właściwości składniowo-stylistyczne języka telewizji polskiej. Składnia wypowiedzenia telewizyjnego (na materiale list frekwencyjnych), red. Z. K u r z o w a, PWN (w druku). W obu tomach zawarto bibliografię innych prac członków zespołu.

⁶ W. M i ó d u n k a, Ogólne założenia gramatyki podstawowej i słownika podstawowego języka polskiego dla cudzoziemców, "Przegląd Humanistyczny" 1983, nr 12, s. 97-104.

(Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców UMCS w Lublinie), doc. K. M i c h a l e w s k i (Studium Języka Polskiego dla Cudzoziemców Uniwersytetu Łódzkiego), doc. J. M i o d e k (Instytut Filologii Polskiej Uniwersytetu Wrocławskiego), doc. W. M i o d u n k a (Instytut Badań Polonijnych UJ) przewodniczący, dr T. S m ó ł k o w a (Instytut Języka Polskiego, PAN), dr H. Z g ó ł k o w a (Instytut Filologii Polskiej UAM w Poznaniu), dr L. K a c p r z a k (Instytut Języka i Kultury Polskiej dla Cudzoziemców "Polonicum" Uniwersytetu Warszawskiego).

Zadaniem komisji jest opracowanie danych dostarczonych przez oba zespoły i przygotowanie różnorodnych informacji. Przedmiotem informacji są:

1. F r e k w e n c j a k a t e g o r i i m o r f o l o g i c z n y c h. Zestawienia liczbowe i procentowe:

- 1) kategorii przypadku i liczby rzeczownika,
- 2) rodzaju rzeczownika,
- 3) kategorii przypadku przymiotnika,
- 4) kategorii rodzaju przymiotnika,
- 5) stopnia przymiotnika,
- 6) imiesłówów przymiotnikowych czynnych i biernych,
- 7) kategorii przypadku imiesłówów przymiotnikowych,
- 8) kategorii rodzaju imiesłówów przymiotnikowych,
- 9) typów odmiany liczebników,
- 10) kategorii przypadku liczebników odmiennych przez przypadki i rodzaje,
- 11) kategorii przypadku liczebników posiadających własny rodzaj,
- 12) kategorii rodzaju liczebników wszystkich typów odmiany,
- 13) kategorii przypadku i liczby zaimków,
- 14) typów semantycznych zaimka,
- 15) łączliwości przyimków z przypadkami,
- 16) łączliwości przyimków z liczbą i rodzajem,
- 17) czasowników prostych, złożonych, modalnych i bezokolicznika,
- 18) kategorii liczby i osoby czasowników prostych, złożonych i modalnych,

- 19) kategorii osoby, liczby, czasu i trybu czasowników prostych, złożonych i modalnych,
- 20) czasu w trybie oznajmującym, czasowników prostych, złożonych i modalnych,
- 21) czasu w trybie oznajmującym czasowników prostych, złożonych i modalnych,
- 22) czasowników zwrotnych ze względu na post - lub prepozycję zaimka zwrotnego,
- 23) łączliwości syntaktycznej bezokolicznika,
- 24) imiesłów przysłówkowych współczesnych i uprzednich,
- 25) stopnia przysłówka.

2. Frekwencja zjawisk syntaktycznych:

- 1) lista rangowa obejmująca wszystkie formy składników o $F > 4$,
- 2) lista alfabetyczna obejmująca wszystkie formy składników o $F \geq 4$,
- 3) lista rangowa form składników w obrębie poszczególnych kategorii o $F \geq 10$,
- 4) lista alfabetyczna form składników w obrębie poszczególnych kategorii o $F \geq 10$,
- 5) zbiorcze zestawienie liczbowe i procentowe klas składników syntaktycznych w odmianach języka mówionego w telewizji, przedstawiające:
 - a) liczbowy i procentowy udział składników syntaktycznych,
 - b) stopień spoistości syntaktycznej poszczególnych klas składników,
 - c) klasy składników w obrębie poszczególnych stopni spoistości,
 - d) długość składników mierzona liczbą współtworzących je wyrazów graficznych,
- 6) sporządzenie listy przyimków konotujących formy określonych przypadków, połączonej z charakterystyką ilościową,
- 7) sporządzenie listy przyimków złożonych,
- 8) sporządzenie modulantów prostych i złożonych wraz z przedstawieniem ich łączliwości syntaktycznej,
- 9) przedstawienie kryteriów wydzielenia oraz typów jednostek syntaktycznych na poziomie wyższym niż pojedynczy leksem,

- tzn. kombinacji co najmniej dwóch leksemów (zagadnienie rozdzielności i nierozdzielności konstrukcji składniowych, odróżnienie luźnych połączeń składniowych od składników terminalnych),
- 10) charakterystykę najczęstszych składniowych struktur nominalnych, współtworzonych przez skupienia, analityczne konstrukcje składniowe (rzeczownikowe, przymiotnikowe i przyimkowe), zestawienia i związki frazeologiczne będące wyrażeniami, połączenia wyrażeń z modulantem,
 - 11) charakterystykę najczęstszych składniowych struktur werbalnych, współtworzonych przez zespolenia, analityczne konstrukcje czasownikowe, zestawienia i związki frazeologiczne będące zwrotami i frazami, orzeczenia złożone (imienne, modalne, zaprzeczone, szeregowo oraz będące analityczną formą fleksyjną składnika nierozzerwalnego), czyli sposoby wyrażania predykcji w polskim zdaniu,
 - 12) przedstawienie budowy dzisiejszego wyrażenia porównawczego,
 - 13) omówienie konstrukcji czasownikowych konotujących obligatoryjnie pozycję przedmiotu w zdaniu (np. zapadło rozstrzygnięcie, zdarzyło się nieszczęście, coś stanowi co itd.),
 - 14) przedstawienie wariantywności analitycznych i syntetycznych struktur składniowych nominalnych i werbalnych,
 - 15) badanie właściwości walencyjnych najczęstszych predykatywów,
 - 16) zbadanie zagadnienia frazeologizowania się struktur syntaktycznych,
 - 17) omówienie najczęstszych innowacji w zakresie walencji formalno-gramatycznej, semantycznej oraz szyku we współczesnej polszczyźnie mówionej.

3. Lista słownictwa ogólnego⁷, które zdaniem komisji powinno być nauczane na poziomie dla początkujących, średnio zaawansowanych i zaawansowanych.

⁷ Komisja nie będzie się zajmować nauczaniem odmian specjalistycznych języka polskiego, np. języka medycznego lub technicznego.

Zakłada się, że listy słownictwa dla trzech poziomów będą zawierać w sumie ok. 5000 jednostek, czyli tyle, ile zawierają ich dwa wydane dotąd słowniki podstawowe języka polskiego. Listy stanowić będą połączenie słownictwa częstego z tematycznym, zgodnie z koncepcją przyjętą np. w trakcie opracowania *français fondamental*⁸.

Opierając się na wzorach opracowań wykonanych dla języków światowych, chcemy równocześnie podkreślić, że dane odnoszące się do nauczania języka polskiego jako obcego powstają w okresie, gdy wiadomo już, które z danych pierwotnych dla innych języków okazały się funkcjonalne, gdy nauczanie języków ujmuje się nie strukturalnie, a funkcjonalnie, gdy do nauczania wprowadza się wiele zmiennych socjolingwistycznych. Dlatego też uwzględniając wzory obce, komisja powinna wziąć pod uwagę, że to opracowanie odnosi się do języka fleksyjnego, języka o strukturze odmiennej od struktury języków światowych, poza rosyjskim. Opracowując gotowe dane powinna też uwzględnić inne prace o podobnym charakterze, odnoszące się do współczesnego języka polskiego¹⁰. Idzie bowiem o stworzenie pracy, która stanowiłaby nie tyle konkretny i nienaruszalny program nauczania, lecz punkt odniesienia dla autorów programów i podręczników, zbiór obiektywnych danych, które mówią o tym, jaki jest współczesny język polski i o tym, jak trzeba go - zdaniem komisji - uczyć.

⁸ C. G o n g e n h e i m, E. M i c h á a, P. R i v e n c, A. S a n v a g e o t, *L'élaboration du français fondamental (1er degré)*, Didier, Paris 1961. Zob. też M i o d u n k a, *Teoria pol...; tenże, Ogólne założenia...* Warto odnotować, że niezależnie od prac W. Miodunki, za podobną koncepcją opowiedział się J. M a c z y Ń s k i (*Teoretyczne założenia dydaktycznego słownika objaśniającego języka polskiego dla cudzoziemców*, [w:] *Kształcenie polonistyczne cudzoziemców. Studia i materiały*, red. J. M a c z y Ń s k i, J. M i c h o w i c z, Wyd. UŁ, Łódź 1987, s. 137-153, zwłaszcza 138-141 i 144-146). Zob. również D. B u t t l e r, *Dobór wyrazów do słownika-minimum języka polskiego*, "Poradnik Językowy" 1977, nr 6, s. 253-262.

⁹ Warto przypomnieć nieznaną w Polsce szerzej pracę H. J o r s e l s o n a, *The Russian Word Count and Frequency Analysis of Grammatical Categories of Standard Literary Russian*, Wayne Univ. Press, Detroit 1953. Także w tym przypadku dane naukowe opracowywała komisja specjalistów.

¹⁰ Opracowując listy słownictwa, członkowie komisji będą musieli wziąć pod uwagę także inne prace dotyczące frekwencji słownictwa: J. S m ó l c z y k, *Prawdopodobieństwo subiektywne wyrazów*, *Podstawowy słownik frek-*

Zdaniem piszącego te słowa, otrzymane dotychczas dane wręcz zmuszają do nowego spojrzenia na wiele faktów językowych i do poszukiwania nowych metod ich nauczania. Oto kilka przykładów.

Z analizy wyrażen przyimkowych wynika, że największa jest liczba wyrażen przyimkowych z miejscownikiem, oraz że wyrażenia przyimkowe z miejscownikiem i dopełniaczem stanowią prawie 75% wszystkich wyrażen przyimkowych (zob. tab. 1).

T a b e l a 1

Użycie przypadków w wyrażeniach przyimkowych
(na podstawie badań języka mówionego w telewizji polskiej)

Przypadek	Liczba		Przyimek o $F \geq 4$
	wyrażen przyimkowych z przypadkiem (w %)	przyimków	
Dopełniacz	30,3	32	dla, do, od, ode, podczas, sprzed, u, z, ze
Celownik	0,6	5	dzięki
Biernik	14,8	13	na, o, po, przez, przeze, w, we, za
Narzędnik	10,6	10	z, za, ze, nad, przed
Miejscownik	43,7	6	na, o, po, przy, w, we

Z danych wynika równocześnie, że użycie celownika w wyrażeniach przyimkowych jest bardzo małe i wynosi zaledwie 0,6%.

Najwięcej przyimków, bo aż 32, łączy się z dopełniaczem,

wencyjny języka polskiego, Warszawa-Poznań 1987; I. K u r c z, A. L e w i c k i, J. S a m b o r, J. W o r o n c z a k, Słownictwo współczesnego języka polskiego. Listy frekwencyjne, t. I-V, Warszawa 1974-1977; M. Z a r ę b i n a, Próba statystycznej analizy słownictwa polszczyzny mówionej (Synteza danych liczbowych), "Prace Językoznawcze" 1985, nr 109; H. Z g ó ł k o w a, Słownictwo współczesnej polszczyzny mówionej. Lista frekwencyjna i rangowa, "Zeszyty Naukowe UAM" 1983, S. Filologia Polska, nr 28.

choć $F > 4$ osiąga zaledwie siedem z nich (dla, do, od(e), podczas, sprzed, u, z(e)). Niewiele przyimków łączy się z miejscownikiem (ich liczba jest prawie równa liczbie przyimków łączących się z celownikiem), ale prawie wszystkie mają bardzo wysoką frekwencję.

Jak więc widać z danych, którymi dysponujemy, wynika, że funkcjonalnie najbardziej obciążone są dwa przypadki: miejscownik i dopełniacz, i na ich nauczanie trzeba zwrócić szczególną uwagę. Biernik i narzędnik pełnią w wyrażeniach przyimkowych funkcję drugorzędną, zaś celownik jest tak nieistotny frekwencyjnie, że mógłby zostać opuszczony w pierwszym okresie nauczania.

Oto co wynika z danych. Z drugiej strony komisja pytana o to, czy należy uczyć obcokrajowców całego systemu fleksyjnego, na pewno odpowie, że tak, czyli opowie się także za uczeniem celownika. Komisja powinna się jednak wypowiedzieć (biorąc pod uwagę również frekwencję przypadków poza wyrażeniami przyimkowymi), które przypadki są bardziej obciążone funkcjonalnie i dlatego obcokrajowcy powinni je znać w pierwszym rzędzie, które zaś mniej, i dlatego ich naukę można odsunąć na później.

Opracowane dane pozwalają mówić nie tylko o frekwencji i funkcjach zjawisk fleksyjnych. One pozwalają wyliczyć te elementy leksykalne (tu: przyimki), które się z nimi łączą. I tak z podanej tabeli wynika, że spośród kilkudziesięciu przyimków wystarczy znać 24¹¹, by rozumieć i poprawnie posługiwać się częstymi wyrażeniami przyimkowymi.

Nauczanie wyrażen przyimkowych jest istotne, gdyż - jak wynika z badań H. Zgólkowej¹² - obcokrajowcy używając wszystkich przyimków popełniają 21,9% błędów. Używając przyimków rzadkich, cudzoziemcy popełniają aż 56,6% błędów. Zdaniem autorki, "najwłaściwsze byłoby ujmowanie tych związków (tzn. wyra-

¹¹ Podając te dane, liczę przyimki *z* i *ze* jako jeden przyimek realizowany w dwu formach fonetycznych, zaś przyimki *w(e)* + biernik i *w(e)* + miejscownik jako dwa różne funkcjonalnie przyimki (np. idę w las, jestem w lesie).

¹² H. Z g ó ł k o w a, Trudności w przyswajaniu struktur syntaktycznych z przyimkami w nauczaniu języka polskiego jako obcego, "Poradnik Językowy" 1980, nr 2, s. 74-80.

zeń przyimkowych) jako szczególnych przypadków rekcji czasownikowo-przyimkowej. Traktując przyimek jako morfem (submorfem) przyczasownikowy, można by skuteczniej nauczać poprawnych struktur przyimkowych¹³.

W obecnej praktyce dydaktycznej osobno naucza się fleksji czasowników, osobno fleksji rzeczowników, a osobno przyimków, dopiero w zdaniach ukazując modele połączeń wszystkich elementów. H. Zgólkowa opowiada się za połączeniem przyimków z czasownikami, nie zwracając uwagi na inną możliwość proponowaną przez J. Kuryłowicza w pracy "Le probleme du classement des cas"¹⁴. Otóż J. Kuryłowicz uważa przyimek i końcówkę fleksyjną za morfem nieciągły, złożony z dwu elementów: submorfemu głównego (przyimka) i submorfemu pobocznego (końcówki). Jest to bardzo ciekawa propozycja także dla nauczających języka polskiego jako obcego, gdyż: 1) łączy ona w jedną całość dwa zjawiska, których uczono dotąd odrębnie (przyimki i końcówki fleksyjne, typowe dla przypadków), 2) powiada, że ważniejszy jest przyimek (submorfem główny) niż końcówka.

Korzystając z tej propozycji, traktuję przyimki w(e) + biernik i w(e) + miejscownik jako składniki dwu różnych morfemów nieciągłych (towarzyszą im różne końcówki!), a zatem dwa różne przyimki. Propozycja J. Kuryłowicza pozwala zrozumieć kłopoty obcokrajowców, którzy nie mogli się doszukać żadnego ładu w tych samych przyimkach łączących się z więcej niż jednym przypadkiem (por. np. za + dopełniacz, + biernik, + narzędnik; na + biernik, + miejscownik; o + biernik, + miejscownik itd.).

Na obecnym etapie myślenia o nauczaniu fleksji jestem zatem skłonny uczyć wyrażen przyimkowych, czyli łączyć funkcjonalnie przyimki z końcówkami, traktując je jako morfemy nieciągłe, w których przyimek jest submorfemem głównym. Z dru-

¹³ Ibidem, s. 79-80. Postulat ten został zrealizowany w UJ, gdzie wydano dla obcokrajowców pracę M. K a w k i, Słownik syntaktyczno-semantyczny czasowników polskich, cz. I, Czasowniki bezprzedrostkowe (Wyd. UJ, Kraków 1980) jeszcze przed wydaniem Słownika syntaktyczno-generatywnego czasowników polskich pod red. K. P o l a Ń s k i e g o (Wrocław 1980).

¹⁴ J. K u r y ł o w i c z, Esquisses linguistiques, Wrocław 1960.

giej strony opowiadał się za wiązaniem czasowników z wyrażeniami przyimkowymi, tak jak to robią cytowane słowniki syntaktyczno-generatywne. Gdyby przyjąć ten wariant, należałoby nie tylko zrewidować naukę fleksji oraz elementów leksykalnych należących do zbiorów czasowników i przyimków, ale także zmienić sposób testowania znajomości struktury języka polskiego (obecnie osobno sprawdza się znajomość przyimków, osobno zaś - końcówek fleksyjnych).

Opisując język mówiony, badacze musieli dokonać analizy wielu zjawisk typowych dla tego języka, a dotychczas niedostatecznie zbadanych. Jednym z takich zadań było wyodrębnienie i opisanie modulantów jako części mowy¹⁵. Wyodrębniono modulanty proste (nie, tylko, jeszcze, właśnie, tu itp.) i złożone (nie tylko, przede wszystkim, tak zwany, na przykład, między innymi itp.). Posiadane dane pozwalają mówić nie tylko o ich frekwencji, ale także o szyku (zob. tab. 2).

Tabela 2

Złączliwość i szyk modulantu "tylko"

Modulant	Część mowy z którymi modulant występuje	Szyk	
		prepozycja	postpozycja
Tylko	rzeczownik	29	2
	przymiotnik	9	3
	przysłówek	5	1
	zaimek	24	0
	liczebnik	17	1
Ogółem		84	7

Z danych wynika, że typowa dla modulantu "tylko" jest prepozycja (np. tylko Staszek, tylko tak). Użycie tego wyrazu w postpozycji trzeba uznać za nietypowe, czyli związane albo z konstrukcjami dewiacyjnymi, albo z nacechowaniem stylistycznym.

¹⁵ Zespół prof. Z. Kurzowej rozwinął tu koncepcję S. Jodłowskiej i S. G. (Studia nad częściami mowy, Warszawa 1981).

Na podstawie danych odnoszących się do języka mówionego można będzie po raz pierwszy mówić o frekwencji zjawisk syntaktycznych i stylistycznych. Ciekawe, że dane dotyczące słownictwa, fleksji i składni wzajemnie się uzupełniają, pozwalając na nowe, niebanalne interpretacje.

Analizując wyrazy o $F > 1000$ występujące w języku telewizyjnym, B. Ligara zauważyła¹⁶, że w dialogach bardzo często występuje spójnik że, któremu w tekstach czytanych odpowiada przyimek. Ta niezgodna z oczekiwaniami sytuacja bierze się stąd, że w dialogach przeważają konstrukcje: Melduję, że załoga wykonała tegoroczny plan, podczas gdy w tekstach czytanych pojawiają się zdania: Kierownictwo zameldowało o wykonaniu tegorocznego planu.

Z tej na pozór prostej informacji wynikają trzy ważne dla nauczania obcokrajowców stwierdzenia:

1) ucząc dialogu, trzeba jak najszybciej uczyć zdań podrzędnych wprowadzanych spójnikiem że (najczęstszy jest spójnik i o $F = 3746$, z kolei występuje spójnik że z $F = 1618$);

2) ucząc języka oficjalnego, języka środków masowego przekazu i stylu popularnonaukowego nie możemy zapominać o nominalizacji (rzeczownikach odczasownikowych);

3) tworzenie rzeczowników odczasownikowych, najczęstsze i najbardziej regularne zjawisko należące do derywacji, powinno znaleźć swe miejsce w podręcznikach dla obcokrajowców, i to być może nawet w nauczaniu początkujących.

Przygotowując niniejszy artykuł, wybrałem zaledwie kilka przykładów, by ukazać, w jaki sposób nowy zespół danych może rzutować na koncepcje nauczania języka polskiego jako obcego. Pozostaje żywić nadzieję, że opracowująca te dane komisja specjalistów zechce je wykorzystać jako punkt wyjścia do nowego spojrzenia na nauczanie polszczyzny obcokrajowców. Dla samych obcokrajowców to nowe spojrzenie i nowe nauczanie powinno oznaczać po prostu nauczanie szybsze i bardziej skuteczne.

¹⁶ B. L i g a r a, Wyrazy najczęstsze w języku telewizji polskiej na tle słownictwa częstego pięciu stylów polszczyzny pisanej i polszczyzny mówionej (w druku).